

УДК 349.3

СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Потопахіна О. М.

Одеський національний університет ім. Мечникова, Одеса, Україна

У статті аналізуються теоретичні та практичні проблеми правового регулювання надання соціальних послуг закладами для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Досліджуються основні форми надання таких соціальних послуг. Обґрунтовуються пропозиції та рекомендації щодо удосконалення системи таких закладів та практики надання соціальних послуг.

Ключові слова: дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, соціальні послуги закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Актуальність дослідження проблеми соціальних послуг для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування обумовлена значним оновленням, що його в останні роки зазнало законодавство України, та відсутністю спеціальних досліджень цієї проблематики в науці. Окремі питання соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, досліджують такі вчені і фахівці, як Андрієв В. В., Болотіна Н. Б., Бурак В. Я., Волинець Л. С., Добромислов К. В., Захаров М. Л., Карпенко О. І., Кобелева В. Г., Максимова Н. Ю., Мачульська О. Є., Москалюк В. Ю., Нечаєва А. М., Ніконов Д. А., Пеша І. В., Пилипенко П. Д., Поліс Н. Т., Прилипко С. М., Синчук С. М., Сирота І. М., Сташків Б. І., Стремоухов О. В., Тучкова Є. Г. та ін. Але у вітчизняній науці права соціального забезпечення відсутні комплексні дослідження теоретичних та прикладних питань надання соціальних послуг закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в сфері освіти. Тому аналіз відповідного нормативного масиву і є метою даної статті.

Згідно із ст. 1 Закону «Про соціальні послуги» [1, ст. 358] соціальними послугами є комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя. Основними формами надання соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування. Матеріальна допомога надається особам, які знаходяться у складній життєвій ситуації, у вигляді грошової або натуральної допомоги: продуктів харчування, засобів санітарії і особистої гігієни, засобів догляду за дітьми, одягу, взуття та інших предметів першої необхідності, палива, а також технічних і допоміжних засобів реабілітації.

Соціальне обслуговування визначається у ст.1 Закону «Про соціальні послуги» як система соціальних заходів, яка передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів. підтримки їх соціального статусу та повноцінної

діяльності. Відповідно до Закону можуть надаватися такі види соціальних послуг: соціально-побутові послуги; психологічні послуги; соціально-педагогічні послуги; соціально-медичні послуги; соціально-економічні послуги; юридичні послуги; послуги з працевлаштування; послуги з професійної реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями; інформаційні послуги; інші соціальні послуги. Суб'єкти, що надають соціальні послуги, можуть їх надавати в інших формах, не передбачених Законом, але визначених Кабінетом Міністрів України в переліку платних соціальних послуг.

Соціальні послуги можуть надаватися як за плату, так і безоплатно. Безоплатні соціальні послуги державними та комунальними суб'єктами в обсягах, визначених державними стандартами соціального обслуговування, надаються, в тому числі, дітям та молоді, які знаходяться у складній життєвій ситуації у зв'язку з інвалідністю, хворобою, сирітством, безпритульністю, малозабезпеченістю, конфліктами і жорстоким ставленням у сім'ї. Соціальні послуги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, надаються органами Міністерства освіти і науки України, органами Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Відповідно до ст.18 Закону «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [2, ст. 147] створення і функціонування закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, незалежно від підпорядкування таких закладів, здійснюється в порядку, встановленому цим Законом та іншими нормативно-правовими актами. З метою недопущення дискримінації дітей за соціальним походженням в офіційних назвах таких закладів забороняється зазначати категорію осіб, які утримуються і виховуються в цих закладах.

Згідно з ч. 2 ст. 6 Закону «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» до закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, незалежно від форми власності та підпорядкування, дитина може бути влаштована в разі, якщо з певних причин немає можливості влаштувати її на виховання в сім'ю.

Існуюча в Україні система державної опіки над дітьми-сиротами та дітьми, які залишилися без батьківського піклування, функціонує понад 80 років. Створювалась вона за часів комуністичної ідеології і, звичайно, була зорієнтована на колективні форми виховання дітей. Головний принцип такої виховної концепції полягав у наявності розгалуженої структури інтернатних закладів, що фінансувалися державою. Кількість дітей в одному такому інтернаті налічувалася від 100 до 400 осіб, колективи в таких закладах формувалися за віковим принципом. За часів планової економіки інтернатні заклади мали достатнє фінансування на утримання дітей.

З початком в Україні процесу трансформації політичної, соціальної та економічної систем суспільства, становище дітей в інтернатних закладах принципово змінилося. Перш за все погіршились матеріальні умови утримання дітей. Держава через великий дефіцит бюджету не може виділяти достатньо коштів на потреби дітей, які утримуються та виховуються в інтернатних закладах.

Так, Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, затвердженого наказом

Міністерства освіти і науки України, Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді [3], визначає головні завдання інтернатних закладів.

Медичне обслуговування вихованців інтернатних закладів, незалежно від підпорядкування, типу та форми власності, забезпечується місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і здійснюється медичними працівниками, які входять до штату цих закладів, та медичними працівниками лікувально-профілактичних закладів за територіальним принципом. Заклади охорони здоров'я спільно з медичними працівниками інтернатного закладу двічі на рік безоплатно проводять медичні огляди всіх вихованців, у разі потреби беруть їх на диспансерний облік, здійснюють постійний медичний огляд і своєчасне лікування.

Харчування вихованців в інтернатних закладах, незалежно від форм підпорядкування та форм власності, організовується за нормами, затвердженими Кабінетом Міністрів України. Матеріальне та фінансове забезпечення вихованців інтернатних закладів здійснюється за нормами та нормативами, установленними законодавством.

Вихованцям інтернатних закладів, які навчалися у навчальних закладах всіх типів на повному державному утриманні, при їх працевлаштуванні видаються предмети гардероба, текстильна білизна та товари господарського призначення відповідно до норм, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 17.11.2003 № 763. Вихованцям інтернатних закладів видається єдиний квиток, що дає право на безоплатний проїзд у громадському міському (приміському) транспорті (крім таксі), безкоштовне відвідування кінотеатрів, виставок, музеїв, спортивних споруд тощо. Учні професійно-технічних та студенти вищих навчальних закладів – колишні вихованці відповідного інтернатного закладу під час своїх канікул мають право перебувати в зазначеному закладі з безоплатним проживанням і харчуванням на підставі рішення, що приймається засновником під час затвердження кошторисів доходів і видатків чи змін до них.

Організація навчально-виховного процесу для дітей шкільного віку здійснюється відповідно до Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого Кабінетом Міністрів України, нормативних документів Міністерства освіти і науки України.

До соціально-медичних інтернатних закладів приймаються діти, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та діти, які потребують тривалого лікування. Основним видом таких закладів є дитячий будинок-інтернат [4]. Спеціальні та санаторні інтернатні заклади надають соціальні й медичні послуги дітям.

Вихованці будинку-інтернату забезпечуються відповідно до встановлених норм: житлом з усіма комунально-побутовими зручностями, одягом, взуттям, постільною білизною, м'яким і твердим інвентарем та столовим посудом; раціональним харчуванням, у тому числі і дієтичним, з урахуванням вікових груп і стану здоров'я вихованців, що проживають у будинку-інтернаті, у межах натуральних норм харчування; цілодобовим медичним обслуговуванням, уключаючи надання невідкладної медичної допомоги до госпіталізації вихованця; проведення адаптаційно-підтримуючої терапії психотропними препаратами вихованцям, які лікувалися в психоневрологічному стаціонарі і за висновком психіатрів стаціонару можуть перебувати в будинку-інтернаті; консультативною допомогою, стаціонарним лікуванням

на базі закріплених лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я; щорічним літнім оздоровленням тощо; наданням комплексу реабілітаційних послуг відповідно до індивідуальної програми реабілітації дитини-інваліда; засобами медичної корекції слуху та зору, зубопротезуванням, протезно-ортопедичними виробами, немоторизованими засобами пересування (інвалідними колясками), медикаментами та життєво необхідними ліками відповідно до медичного висновку, у т.ч. життєво необхідними наркотичними або психотропними препаратами; засобами навчання, виховання та корекції у будинку-інтернаті; спортивним інвентарем для проведення оздоровчо-спортивної корекції фізичних вад вихованців; реабілітаційною роботою, що сприяє адаптації вихованців у новому середовищі; умовами для проведення заходів культурно-масової роботи.

Вихованцям, які проживають у будинку-інтернаті, державна соціальна допомога і пенсія призначаються та виплачуються відповідно до законів «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [5, ст. 376], «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» [6, ст. 2], «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам» [7, ст. 404].

Положенням про дитячий будинок сімейного типу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України [8, ст. 925], врегульовані питання матеріального забезпечення дитячого будинку. Фінансування дитячого будинку сімейного типу здійснюється за рахунок видатків державного бюджету в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Місцеві відділи у справах сім'ї та молоді за участю об'єднань громадян, професійних спілок щороку забезпечують безкоштовне оздоровлення вихованців. Вихованці, які за медичними показаннями потребують санаторно-курортного лікування, забезпечуються путівками до санаторіїв. Інші питання матеріального та фінансового забезпечення дитячого будинку сімейного типу вирішуються органом, який прийняв рішення про його створення.

Після закінчення строку перебування вихованців у дитячому будинку сімейного типу у разі відсутності у них права на житло органи опіки (піклування) забезпечують вихованців дитячого будинку сімейного типу протягом місяця у позачерговому порядку впорядкованим соціальним житлом.

Батькам-вихователям дитячого будинку сімейного типу виплачується грошове забезпечення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Соціальне супроводження дитячих будинків сімейного типу здійснюється центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що передбачає надання комплексу правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, соціально-медичних та інформаційних послуг, спрямованих на створення належних умов функціонування дитячого будинку сімейного типу. Соціальне супроводження дитячого будинку сімейного типу здійснюється постійно.

Останніми роками змінилися пріоритети державної політики, і перевага надається вихованню дітей-сиріт у родині (усиновлення, опіка, передача на виховання у дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї). 2008 рік, що був проголошений в Україні роком підтримки національного усиновлення та інших форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, демонструє по-

зитивні результати. Станом на 1 серпня українцями усиновлено 1166 дітей, а ще 155 сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у липні були влаштовані до сімейних форм виховання. Протягом січня-червня 2008 року до дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей влаштовано 852 дитини-сироти. Станом на 1 серпня 2008 року в дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях виховується 5510 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [9].

Дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї найповніше забезпечують право дітей, які втратили родину, зростати в сім'ї і мати все необхідне для повноцінного розвитку особистості. Саме розвитку дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей приділено велику увагу в Указі Президента України «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей» від 11.07.2005 № 1086. В результаті ретельної уваги держави до питання розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні на кінець 2007 р. функціонувало 300 дитячих будинків сімейного типу, що на 28,2% більше, ніж на кінець 2006 р. та виховувалося в них 1960 дітей-вихованців, що на 34,1% більше, ніж на кінець 2006 р. Кількість прийомних сімей на кінець 2007 р. зросла більш ніж вдвічі (1617 прийомних сімей проти 744) у порівнянні з даними на кінець 2006 р. та кількість прийомних дітей в них зросла в 2,2 рази (2561 прийомна дитина – на кінець 2007 р. на 1151 – на кінець 2006 р.). В Одеській області на кінець 2007 р. функціонувало 16 дитячих будинків сімейного типу (5,3% від загальної кількості, які функціонували в Україні), в яких виховувалося 102 дитини-вихованці, 25 дітей рідних (усиновлених) та 8 дітей під опікою чи піклуванням [10].

Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту є провідним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики з питань сім'ї, дітей та молоді, демографічних процесів, рівності прав і можливостей жінок та чоловіків. До повноважень Міністерства належать, зокрема, сприяння розвитку різних форм сімейного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, створенню дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, встановленню опіки та піклування, усиновленню тощо; забезпечення в межах своєї компетенції додержання вимог законодавства щодо опіки (піклування) дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також щодо усиновлення; здійснення координації роботи центру з усиновлення дітей з питань, що належать до його компетенції, та ін. У межах своєї повноважень Міністерство сприяє забезпеченню молоді з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, соціальним житлом.

Міністерству підпорядковані управління у справах сім'ї та молоді облдержадміністрацій, які сприяють залученню коштів підприємств, установ та організацій для соціальної підтримки дітей, молоді, жінок і сім'ї; сприяють упровадженню прогресивних форм виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї тощо) та здійснюють інші повноваження. У райдержадміністраціях функціонують відділи у справах сім'ї та молоді. У складі Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту діє Державна соціальна служба для сім'ї та молоді, яка, зокрема, відповідно до покладених на неї завдань: узагальнює практику застосування законодавства із питань соціальної ро-

боти з сім'ями, дітьми та молоддю; готує пропозиції щодо державних соціальних стандартів та нормативів соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю, здійснює контроль за дотриманням цих стандартів та нормативів; здійснює фінансування заходів, спрямованих на виконання загальнодержавних та інших програм з питань сім'ї, дітей та молоді та здійснює інші повноваження.

Служба у справах дітей обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації є структурним підрозділом обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації [11]. Ці органи виконують особливі функції, оскільки відповідно до ч.1 ст.12 Закону «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» здійснюють безпосереднє ведення справ та координацію діяльності стосовно дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Служби у справах дітей районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації діють на підставі Типового положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України [12]. Компетенція районних служб частково збігається з компетенцією обласних служб.

Соціальні послуги також надаються центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Загальне положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді затверджене постановою Кабінету Міністрів України [13].

Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді є спеціальним закладом, що надає соціальні послуги сім'ям, дітям і молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. Основною метою діяльності центру є надання психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, інформаційних і юридичних послуг сім'ям, дітям та молоді.

Соціальні послуги, що надає центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, є державними і здійснюються на безплатній основі.

Практика свідчить про типові недоліки в організації та діяльності місцевих служб у справах дітей та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у різних регіонах України. Не сприяє ефективності роботи відповідних служб низький рівень їх забезпечення кваліфікованими кадрами. Більше половини працівників служб у справах дітей мають досвід роботи менший трьох років. Крім того, не всі працівники мають освіту відповідного профілю.

Серед багатьох питань, які повинні вирішувати соціальні працівники, є постійний супровід сім'ї. Проте опитування прийомних батьків засвідчило, що у багатьох випадках ці працівники бувають у сім'ях раз на квартал. Аналогічні порушення було виявлено в ході перевірки додержання законодавства про захист прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та вихованців інтернатних закладів системи освіти органами прокуратури Кіровоградської області. [14, с. 12-17]

В ході перевірки було також встановлено, що службою у справах неповнолітніх облдержадміністрації та аналогічними службами на місцях не повною мірою забезпечується контрольна функція, передбачена ст. 4 Закону «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» [15, ст. 35]. Ці та інші порушення не дозволяють повною мірою реалізувати заходи соціального захисту, передбачені законодавством.

Управління освіти і науки облдержадміністрації не реагувало на порушення соціальних, майнових та житлових прав вихованців, що суперечить вимогам ст.17, ст.18 Закону «Про освіту» (не вживались заходи щодо отримання аліментів на дитину, пенсії по втраті годувальника, встановлення опіки на майном вихованців, ін.). Усупереч вимогам ст. 56 Закону «Про освіту» навчально-виховні заклади не здійснюють дієвої виховної та профілактичної роботи з дітьми, схильними до правопорушень та втеч. Як наслідок – неповнолітні самовільно залишають інтернати, вдаються до бродяжництва та жебракування. Управління не володіє даними щодо злочинності серед учнів інтернатних закладів, також не виконуються вимоги ст.21, ст. 22 Закону «Про освіту» щодо створення служб практичних психологів та соціальних педагогів.

Соціальні послуги дітям, які були покинуті батьками або піклувальниками, дітям, які залишилися без піклування батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), а також деяким іншим категоріям дітей, надаються притулками для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх. Діяльність притулку регламентується Типовим положенням про притулок для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України [16, ст. 61].

Соціальне обслуговування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, здійснюють центри соціально-психологічної реабілітації дітей. Діяльність центру регулюється Типовим положенням про центр соціально-психологічної реабілітації дітей, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України [17, ст.168].

Викладене у статті дає підстави для наступних висновків. У країні створено розгалужену систему закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які надають соціальні послуги зазначеній категорії дітей. Водночас накопичилося чимало проблем у цій системі, яка потребує реформування.

Необхідно створювати нові форми влаштування цієї категорії дітей. Відсутність зв'язку дітей-сиріт з родичами, недостатній контакт з дорослими, слабкий зв'язок з соціально-культурною сферою поглиблюють їх соціальну відчуженість, знижують ступінь підготовки вихованців до самостійного життя. Статистика свідчить, що до 40% колишніх вихованців дитячих будинків стають бомжами, алкоголіками і наркоманами; 40– злочинцями; 10% – покінчують життя самогубством [18,75]. Гостро стоїть питання щодо адаптації випускників після закінчення закладів інтернатного типу, вибору сфери професійної діяльності, яка б оптимально відповідала потребам особистості цих дітей та запитам ринку праці. Актуальною залишається проблема матеріально-технічного забезпечення закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Перевантаженість закладів не дає можливості створити сприятливі умови для повноцінного виховання дітей. У випускників інтернатних закладів виникають проблеми через відсутність житла, постійного місця роботи, а також труднощі із створенням власної сім'ї. Як свідчить практика, колишні вихованці складно адаптуються у незвичних умовах, зазнають труднощів з вибором сфери професійної діяльності.

З метою подолання зазначених та інших проблем розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 травня 2006 р. №263-р схвалено Концепцію Державної програми реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених ба-

тківського піклування [19, ст. 1488]. Реформування системи закладів передбачається проводити з урахуванням місця походження та місця проживання дітей. У процесі реформування системи закладів планується враховувати місце походження дітей, оскільки при цьому більш повно забезпечується захист їх прав на спілкування з батьками та іншими родичами. Передбачається утворення малокомплектних закладів, вихованцями яких є діти, що народилися в місцевості, де розташовані такі заклади. Діти, що виховуються в малокомплектних закладах, будуть навчатися у середніх загальноосвітніх школах, підтримувати стосунки з батьками та іншими родичами.

Реформування системи закладів планується проводити шляхом переведення дітей, які в них виховуються, до закладів нового типу, утворених місцевими органами виконавчої влади за місцем походження дітей, з урахуванням їх віку та соціального статусу. Умови для проживання, розвитку та виховання створюватимуться з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини, досвіду її життя. Територіальне наближення дітей до місця їх походження дасть змогу забезпечити їх спілкування з батьками та іншими родичами у разі, якщо це не суперечить інтересам дітей.

В цілому реформування інтернатних закладів дасть змогу досягти якісних змін у системі захисту прав дитини, зокрема привести їх у відповідність до європейських стандартів; допоможе створити умови для реалізації права кожної дитини мати свою сім'ю, забезпечити право кожної дитини не розлучатися з батьками і сестрами, активізувати національне усиновлення.

Список літератури

1. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
2. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 //Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 6. – Ст. 147.
3. Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: Затв. наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства у справах сім'ї, дітей та молоді від 29.09.2004 №747/460 //Офіційний вісник України. – 2004. – № 41. – Ст. 2740.
4. Типове положення про дитячий будинок-інтернат: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України 02.04.2008 №173 //Офіційний вісник України. – 2008. – № 56. – Ст. 1893.
5. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.
6. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16.11.2000 //Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 1. – Ст. 2.
7. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам: Закон України від 18.05. 2004 //Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 33-34. – Ст. 404.
8. Положення про дитячий будинок сімейного типу: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 №564 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 925.
9. Рік усиновлення дає результати //Урядовий кур'єр. – 8 серпня 2008 року.
10. Соціальний захист дітей, позбавлених батьківського піклування в Одеській області в 2007 році: економічна доповідь. – Одеса, 2008. – С. 10.
11. Типове положення про службу у справах дітей обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 № 1068 //Урядовий кур'єр. – 13 вересня 2007 року.

12. Типове положення про службу у справах дітей районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 № 1068 // Урядовий кур'єр. – 13 вересня 2007 року.

13. Загальне положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2004 р. № 1226 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

14. Гардецький О. Захист прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування / О. Гардецький // Вісник прокуратури. – 2006. – № 1. – С. 12-17.

15. Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх: Закон України від 24.01.1995 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – Ст. 35.

16. Типове положення про притулок для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 № 565 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 24. – Ст. 61.

17. Типове положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 87 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 4. – Ст. 168.

18. Семилетов Л. В. Чужие дети становятся родными / Л. В. Семилетов // Закон. – 2004. – № 4. – С. 75.

19. Концепція Державної програми реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.05.2006 № 263-р // Офіційний вісник України. – 2006. – № 20. – Ст. 1488.

Потопахина О.Н. Социальные услуги учреждений для детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки / О. Н. Потопахина // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия: Юридические науки. – 2010. – Т. 23 (62). № 1. 2010. – С. 173-181.

В статье проанализированы проблемы правового регулирования предоставления социальных услуг учреждениями для детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки. Исследованы основные формы предоставления таких социальных услуг. Обосновываются предложения и рекомендации по реформированию системы учреждений для детей-сирот и детей, лишенных родительской заботы и практики предоставления социальных услуг.

Ключевые слова: ребенок-сирота, ребенок, лишенный родительского попечения, социальные услуги учреждений для детей-сирот и детей, лишенных родительского попечения.

Potopakhina O. Social service institutions for orphans and children deprived of parental care / O. Potopakhina // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2010. – Vol. 23 (62). № 1. 2010. – P. 173-181.

In the article analyzes the theoretical and practical problems of legal regulation of social service institutions for orphans and children deprived of parental care. The basic form of social service institutions for orphans and children deprived of parental care, to identify institutions for orphans and children deprived of parental care and types of social services that they provide. Substantiated specific proposals and recommendations to reform the system of institutions for orphans and children deprived of parental care and the practice of providing social services.

Keywords: child, an orphan, a child deprived of parental care, social services institutions for orphans and children deprived of parental care.

Надійшла до редакції 21.04.2010 р.